

Bloques de contidos

1.- Prehistoria e Historia Antiga

2.- Historia medieval

3.- Séculos XVI-XVII

4.- Século XVIII

5.- A crise do Antigo Réxime (1788-1833)

6.- A conflictiva construción do Estado Liberal (1833-1874)

7.- A Restauración Borbónica (1874-1902)

8.- Continuidade e transformacións económicas no XIX

9.- A crise da Restauración e a caída da monarquía

10.- A II República e a Guerra Civil

11.- A ditadura franquista: 1939-1975

12.- Normalización democrática en España

Bloque	Preguntas a desenvolver	Termos
Bloque 4: <u>Século XVIII</u>	14. O cambio dinástico e a guerra de Sucesión (causas da guerra, bandos en <u>conflito</u> , a paz de Utrecht) 15. Os Decretos de Nova Planta e os <u>seus</u> efectos. 16. O reformismo borbónico en Galicia (a matrícula de mar, o arsenal de Ferrol, a apertura do comercio colonial). 17. As ideas <u>fundamentais</u> do <u>pensamento</u> ilustrado	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Antigo Réxime</u> • Catastro de Ensenada • Decretos de Nova Planta • Despotismo Ilustrado • Motín de <u>Esquilache</u> • Paz de Utrecht • Regalismo borbónico

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

1. O Antigo Réxime: trazos característicos

1. Sistema económico predominantemente agrario
2. Réxime demográfico antigo
3. Sociedade estamental
4. Analfabetismo e relixiosidade
5. Persistencia do réxime señorial
6. Monarquía absoluta e soberanía real

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico
2. Fernando VI e o pacifismo
3. Carlos III e o reformismo ilustrado
4. Carlos IV e o impacto da RF

3. A Galicia borbónica

1. As realizacións dos Borbóns en Galicia
2. Galicia e as guerras dos Borbóns
3. Fidalgos e comerciantes
4. A Ilustración en Galicia

Tema 6: As transformacións económicas na España liberal

Antigo Réxime

Catastro de Ensenada

Decretos de Nova Planta

Despotismo ilustrado

Motín de Esquilache

Paz de Utrecht

Regalismo borbónico

Paz de Utrecht (páx. 137)

Conxunto de tratados asinados en 1713 e 1714 nas cidades de Utrecht y Rastatt entre as potencias europeas que puxeron fin á Guerra de Sucesión española (1700-1713). Co obxectivo de manter o equilibrio europeo, nos tratados recoñecíase a Filipe V de Borbón como rei de España – consolidándose así, o cambio dinástico- a cambio de concesións a Gran Bretaña (Xibraltar, Menorca e privilexios comerciais con América) e cesións territoriais a Austria (Francia e Nápoles) e a outros Estados europeos.

Decretos de Nova Planta (páx. 139)

Conxunto de decretos promulgados por Filipe V entre 1713 e 1716 que impoñíann, nos territorios da Coroa de Aragón (Aragón, Valencia, Mallorca e Cataluña), a organización político-administrativa de Castela, eliminando os seus privilexios forais, debido á súa rebelión na Guerra de Sucesión a favor de Carlos de Austria. Permitiron a implantación dun modelo de estado centralista e uniforme en España, agás nas provincias vascas e Navarra.

Catastro de Ensenada (páx. 141)

Minuciosa enquisa para coñecer as características demográficas, económicas e xeográficas das poboacións da Coroa de Castela co obxectivo de establecer un sistema fiscal máis racional e substituír a multiplicidade de rendas por unha única contribución. Foi proposto polo Marqués de Ensenada, ministro de Fernando VI, e foi elaborado entre 1750 e 1753.

Despotismo ilustrado (páx. 143)

Sistema político da segunda metade do século XVIII que defendía o incremento do poder absoluto do rei para que, axudado das luces da razón, impulsase as reformas necesarias para incrementar a riqueza do reino e a felicidade e benestar dos seus súbditos. O seu lema foi “todo para o pobo, pero sen o pobo” e o mellor representante en España foi Carlos III (1759-1788).

Regalismo borbónico (páx. 143)

Política de control e limitación do poder da igrexa católica levada a cabo polos Borbóns en España no século XVIII no marco da potenciación do absolutismo real. Entre outras medidas impuxeron o *padroado rexio* (dereito do rei de presentar ou nomear candidatos para ocupar sedes eclesiásticas vacantes), recoñecido polo Concordato de 1753, e o *placet* (dereito do rei de retención das bulas e provisións da Santa Sede).

Motín de Esquilache (páx. 143)

Revolta popular acontecida en 1766 en Madrid desencadeada polo decreto de Esquilache, ministro de Carlos III, que prohibía o uso de capas longas e sombreiro de aba ancha. A súa orixe está no descontento social pola carestía do pan, a oposición dos privilexiados ás reformas do rei e a xenofobia antes a abundancia de ministros italianos. Entre as súas consecuencias, destacou a expulsión dos xesuítas de España en 1767.

E. Zarza. 63' y 32'

En J. Donon. Madrid.

ORIGEN DEL MOTIN CONTRA ESQUILACHE.

Antigo Réxime (páx. 130)

Período que se iniciou en España no século XVI e que acabou a súa plenitude no século XVIII. caracterizouse por unha economía de base agraria, a permanencia das estruturas feudais, a sociedade estamental e a monarquía absoluta. Estes trazos foron desaparecendo como consecuencia dos cambios introducidos pola Revolución Francesa (1789).

Goya, *Tú que no puedes (llévame a cuestras)* (*Caprichos*, 1797-199. Museo del Prado)

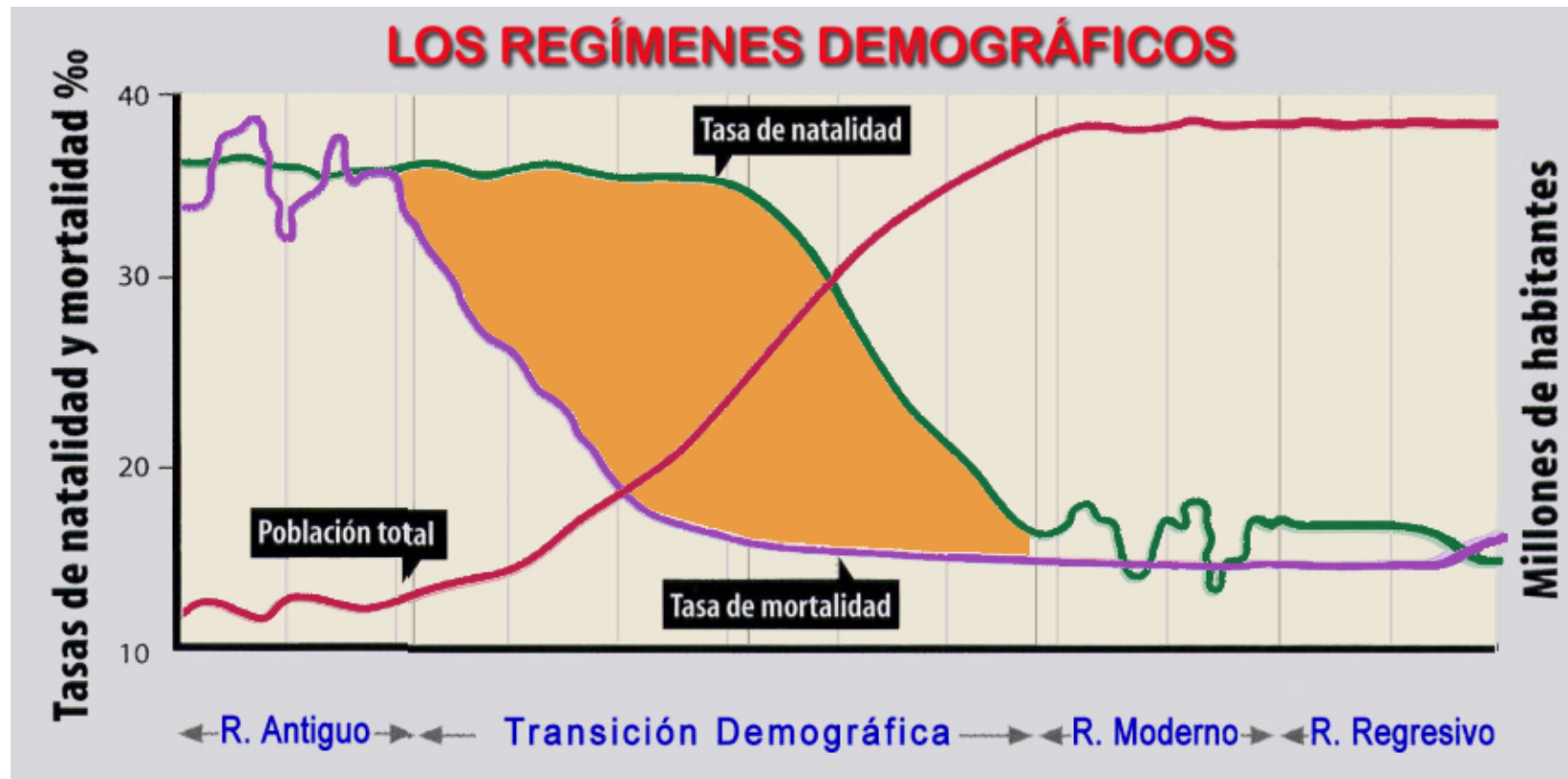

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

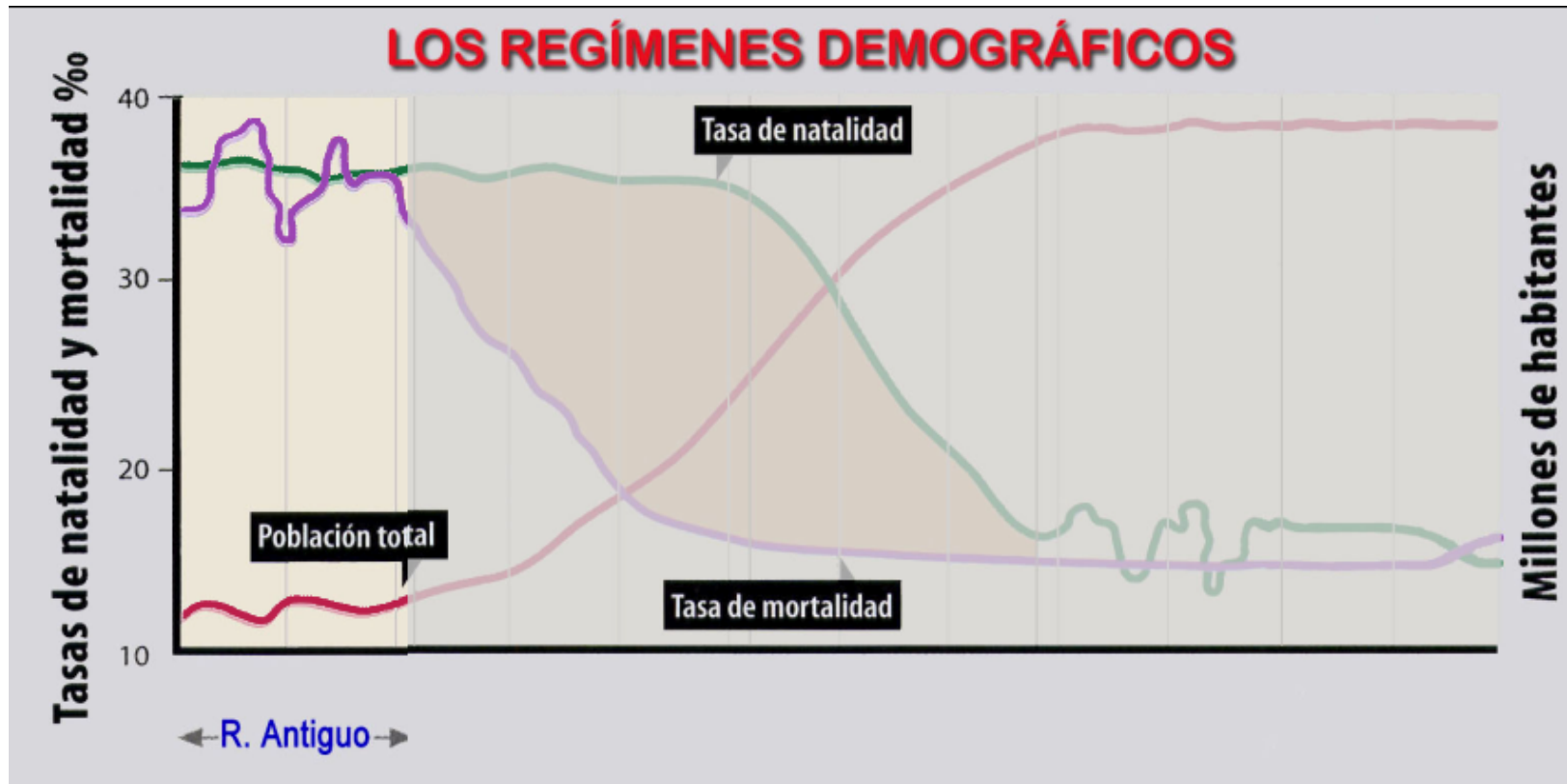
1. O Antigo Réxime: trazos característicos

1. Sistema económico predominantemente agrario
2. Réxime demográfico antigo
3. Sociedade estamental
4. Analfabetismo e relixiosidade
5. Persistencia do réxime señorial
 - Señorío de reguengo
 - Señorío secular
 - Señorío eclesiático
 - Señorío de abadego
6. Monarquía absoluta e soberanía real

RÉXIMES DEMOGRÁFICOS

RÉXIME DEMOGRÁFICO ANTIGO

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

1. O Antigo Réxime: trazos característicos

1. Sistema económico predominantemente agrario (1)

- Sector primario de subsistencia
- Pago de rendas
- Escaso investimento produtivo por parte dos propietarios
- Técnicas produtivas rudimentarias
- Baixos rendementos
- Introducción do millo, da pataca, vide, moreira
- Nivel de vida do campesiñado no sur
- Réxime de propiedade herdado da IM

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

1. O Antigo Réxime: trazos característicos

1. Sistema económico predominantemente agrario (2)

- Escaso desenvolvemento da artesanía e do comercio
- Dependencia do estranxeiro
- Obradoiro, gremio
- Producción para o mercado local:
 - Aduanas interiores
 - Problemas de comunicación
- Escaso desenvolvemento técnico
- Cataluña: téxtil (algodón)
- Comercio exterior: América
- Intervencionismo estatal

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

1. O Antigo Réxime: trazos característicos

1. Sistema económico predominantemente agrario (3)

- Escaso desenvolvemento da artesanía e do comercio
- Dependencia do estranxeiro
- Obradoiro, gremio
- Producción para o mercado local:
 - Aduanas interiores
 - Problemas de comunicación
- Escaso desenvolvemento técnico
- Cataluña: téxtil (algodón)
- Comercio exterior: América
- Intervencionismo estatal

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

- Filipe V (1700-1746) e o centralismo borbónico
- (Luís I)
- Fernando VI (1746-1759) e o pacifismo
- Carlos III (1759-1788) e o reformismo ilustrado
- Carlos IV (1788-1808) e o impacto da RF

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico (1700-1746)

- Guerra de Sucesión e cambio dinástico. O sistema de Utrecht
- Reforma da monarquía e centralismo político
- Do revisionismo de Utrecht aos Pactos de familia

Jean Ranc: Filipe V, rei de España. 1723 (Museo del Prado)

Louis-Michel Van Loo, La familia de Felipe V, 1743 (Museo del Prado)

LA GUERRA DE SUCESIÓN

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico (1700-1746)

Guerra de Sucesión e cambio dinástico. O sistema de Utrecht (2)

- Utrecht (1713) e Rasdadt (1714)
- Búsqueda do equilibrio europeo
- Filipe V:
 - Recoñecido rei
 - Renuncia ao trono de Francia
- Gran Bretaña:
 - Xibraltar, Menorca
 - Navío de permiso
 - Asento de negros
- Carlos de Habsburgo:
 - Emperador de Austria
 - PPBB españois, Nápoles, Milán, Sardeña
- Duque de Savoia: Rei de Piemonte e Sicilia
- Portugal: Sacramento (Uruguai)
- Prusia: rei

TRATADO
DE PAZ,

AJUSTADO ENTRE LAS CORONAS
DE ESPAÑA,
Y DE INGLATERRA,
EN UTRECH.

N. J. Messador

Año

1713.

CON LICENCIA
DE LOS SEÑORES DEL CONSEJO DE ESTADO.

En Madrid, en la Imprenta Real. Hallarse en la Librería
de Manuel Bot, junto al Hospital de los Venerables.

EUROPA DESPUÉS DEL TRATADO DE UTRECHT

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico (1700-1746)

Reforma da monarquía e centralismo borbónico (1)

- Modelo francés
- Lei Sálica (Auto acordado páx. 138)
- Reorganización administrativa: centralización e incremento do poder real
 - Redución do número de consellos (Castela, Estado)
 - Potenciación da Secretarías de Despacho
 - Incrementa o número de capitanías xerais eliminando os virreis
 - Intendente (provincia)
 - Inicia a transformación dos reinos medievais e provincias
 - Diminúe o papel das cortes

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico (1700-1746)

Reforma da monarquía e centralismo borbónico (2)

- América
 - Casa da Contratación en Cádiz
 - Sistema de navíos
 - Creación de compañías comerciais especializadas
- Decretos de Nova Planta (Valencia 1707; Mallorca 1715; Cataluña 1716), páxi. 139
 - Abolición dos privilexios forais
 - Supresión das institucións propias
 - Transformación en provincias gobernadas por un capitán xeral
 - Supresión de aduanas interiores
 - Supresión de tribunais propios substituídos por audiencias
 - Castelán como lingua da administración
- Privilexios forais das provincias vascas e Navarra
- Pervivencia do señorío xurisdiccional

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

1. Filipe V e o centralismo borbónico (1700-1746)

Do revisionismo de Utrecht aos Pactos de familia

- Intento fracasado de revisar a Paz de Utrecht
- Pactos de familia: alianzas con Francia
 - Obxectivos:
 - Contrarrestar a Austria
 - Ameazas inglesas
 - Primeiro pacto de familia: 1734
 - Conquista militar de Nápoles e Sicilia (Carlos)
 - Abandono de Parma, Toscana e Plasencia
 - Segundo pacto de familia: 1743

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

2. Fernando VI (1746-1759) e o pacifismo

- Neutralidade e pacifismo
 - Non se renovan as alianzas con Francia
 - Tratados con Portugal, Inglaterra e Austria
- Revitalización interior
 - **Catastro de Ensenada**
 - Racionalización do sistema impositivo
 - Mellora da agricultura e comercio
 - Asteleiros públicos (Ferrol, Cartaxena)
 - Ruptura definitiva da organización medieval (mapa 141)
 - Xeralización da organización territorial
 - Intendencias, capitanías xenerais, provincias
- Consolidación do regalismo
 - Concordato de 1753

Concordatos

- 1737
- 1753
- 1851
- 1953
- Acuerdos 1976, 1979

CONCORDATO

CELEBRADO EN EL AÑO DE 1753.
ENTRE LAS CORTES
DE ROMA, Y MADRID.

*CONSTITUCION APOSTOLICA, Y BREVE
expedidos en su corroboracion
y declaracion.*

Reimpreso todo de orden de S. M.
conforme á sus Originales.

M A D R I D.

En la Imprenta de ANTONIO PEREZ DE SOTO.
Año de M. DCCLXIV.

Manuel Ventura Figueroa

Goya, *Carlos III, cazador*, Ca. 1786. Museo del Prado

Pensamento ilustrado

- Europa XVIII:
 - Razón/teocentrismo
 - Liberdade de conciencia
 - Reformas para o benestar material da poboación
 - Despotismo ilustrado e regalismo
- Etapas
 - Protoilustración: Proxectistas, anovadores: Feijó, Mayáns
 - Apoxeo (Carlos III): Campomanes, Floridablanca, Jovellanos, Olavide
- Minoría culta (nobres, sacerdotes, burgueses)
 - Influencia na adminitración
 - Posturas moderadas
- Ideas básicas
 - O rei como motor das transformacións
 - Regalismo
 - Todo para o pobo, pero sen o pobo
 - Crítica á realidade/Inquisición
 - Fomento da educación
 - Renovación científica
 - Preocupacións económicas (sociedade de amigos do país)

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico

- Despotismo ilustrado e regalismo
- O motín de Esquilache e a expulsión dos xesuítas
- Os problemas exteriores
- O apoxeo do despotismo ilustrado
- A creación de institucións ilustradas
- Dificultades das reformas

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III (1759-1788) e o reformismo ilustrado

O Motín de Esquilache e a expulsión dos xesuítas

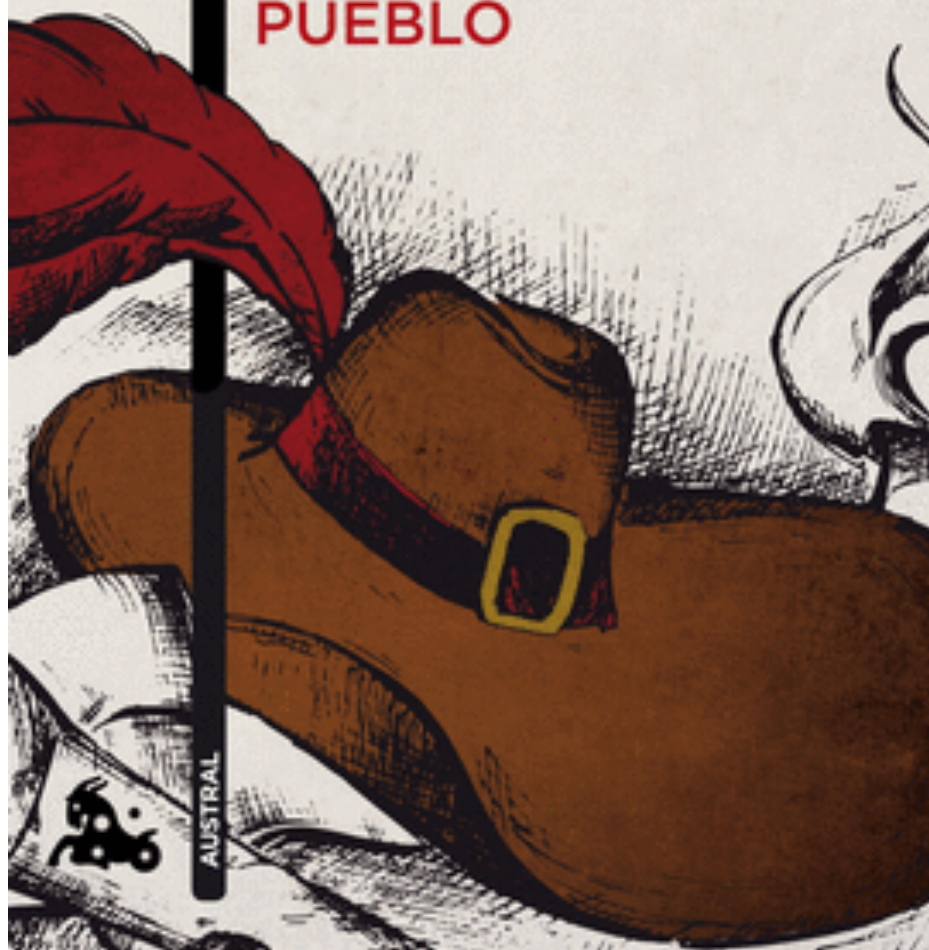
- Despotismo ilustrado: Jovellanos (páxs. 143 e 145)

José Martí y Monsó: Motín de Esquilache, 1864 (Museo del Prado)

ANTONIO
BUERO
VALLEJO

UN
SOÑADOR
PARA UN
PUEBLO

AUSTRAL

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Problemas exteriores

- Rivalidade con Inglaterra e Portugal/Francia

Ronald Jofeé, 1986

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Guerra dos 7 anos (1756-1763)

- Francia-Austria/Inglaterra-Prusia
- Terceiro Pacto de familia (1761)
- Derrota franco-española: Paz de París (1763)
 - Inglaterra consigue Canadá
 - Ventaxas comerciais para os ingleses en América
 - Inglaterra queda con florida
 - Francia cede Luisiana a España
- 1776: guerra de independencia das 13 colonias (tratado de Versalles)
 - Recoñécese a independencia EEUU
 - España recupera Menorca e Florida

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Despotismo ilustrado (1)

- Non atenta contra o AR (monarquía absoluta, sociedade estamental)
- Fomento da produción artesanal e industrial
- Potenciación da industria popular:
 - Têxtil, curtido
 - Estudos
 - Campomanes, *Discurso sobre o fomento da industria popular*
 - Campomanes, *Discurso sobre o a educación popular dos artesáns*
- Apoio ao comercio:
- Supresión de taxas
- Melloras e construción de infraestruturas
 - Camiños reais (radial)
 - Fomento da construción naval
 - Canal de Castela
 - Comercio colonial:
 - Supresión do monopolio
 - Creación do correo naval
- Defensa do valor do traballo (texto páx. 147)
- Renovación da educación
- Expedicións ilustradas

“Regiones apartadas de las grandes vías radiales, como Galicia, tenían unas comunicaciones muy precarias, tanto con el interior de la península como entre las distintas comarcas. Conocemos las etapas hechas por el padre Sarmiento en su viaje desde Madrid a Pontevedra en mayo de 1754. Salió de la iglesia de San Martín, de Madrid, el día 5 de mayo. Hizo noche en Guadarrama. Las etapas siguientes fueron: Guadarrama-Labajos; Labajos-Ataquines; Ataquines-Tordesillas-Río Valderaduey; Río Valderaduey-Puente de Vizana; Puente de Vizana-La Bañeza; La Bañeza-Rabonal Viejo; Rabonal Viejo-Ponferrada; Ponferrada-Priorato de Vilela. Puedo llegar, hasta allí, en calesa; Priorato de Vilela-Cebrero; Cebrero-Barbadelo; Barbadelo-Riajón de Lagoa, en donde se detuvo cuatro días; Riajón-Lagoa do Cepo; Lagoa do Cepo-Carboeiro; Carboeiro-Pontevedra. Llegó el día 25 de mayo. Se podía, pues, hacer el viaje Madrid-Pontevedra, en unos quince días (...).

A comienzos del siglo XIX había, en Galicia, sólo dos caminos que podían ser utilizados por los diferentes medios de transporte: el camino de La Coruña-Betanzos y Lugo, hacia Madrid, y el camino que unía La Coruña con Santiago, Pontevedra y Tuy.

Domínguez Ortiz.

Canal de Castilla

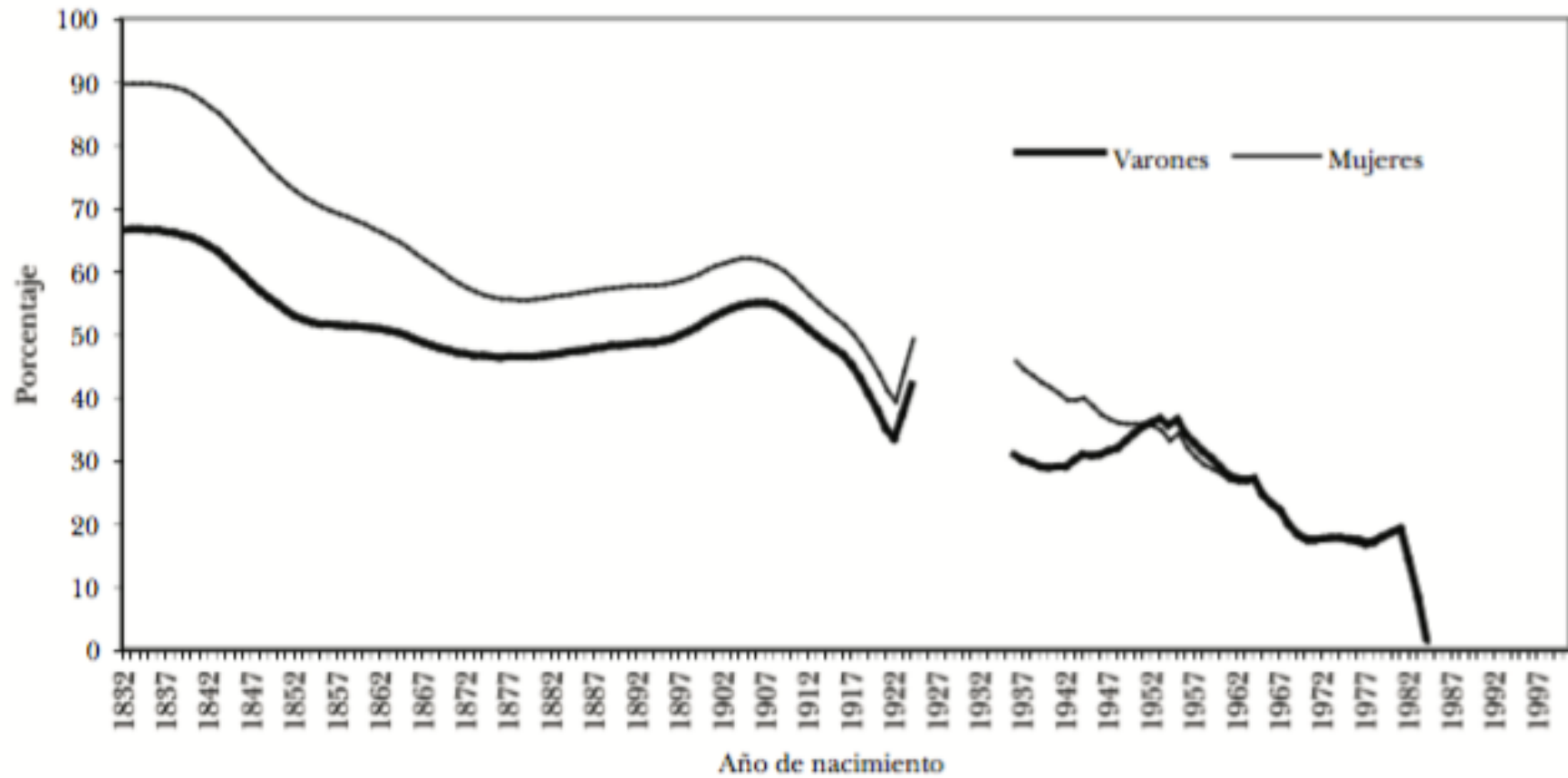

Canal de Castilla

Carreras, Tafunell, *Estadísticas históricas...*, 2005, pág. 165

GRÁFICO 3.2: Población masculina y femenina no escolarizada

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Despotismo ilustrado (2). Terra

- Mellora da agricultura:
 - Colonización de Serra Morena (Pablo de Olavide)
 - Melloras técnicas
 - Regadío
- Propostas de modificación do réxime de propiedade da terra:
 - Campomanes, *Tratado da regalía da amortización*, 1765
 - Floridablanca, *Resposta do fiscal no Expediente da provincia de Estremadura*, 1770
 - Campomanes, *Informe sobre a lei agraria*, 1771.

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Institucións ilustradas

- **Academias (Madrid)**
 - RAE 1713
 - Medicina, RAH, Real Academia de San Fernando
 - Xardín botánico
 - Observatorio astronómico
- **Sociedades económicas de amigos do país**
 - Campomanes, *Discurso sobre o fomento da industria popular*
 - Bascongada
- **Prensa: *Gaceta de Madrid* 1697 (BOE)**

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

3. Carlos III e o reformismo borbónico. Dificultades

- Analfabetismo e miseria das clases populares
- Grupos privilexiados
- Inquisición: proceso de Pablo de Olavide
- Lentitude na aplicación das reformas
- Radicalización (RF)

Goya, *La familia de Carlos IV*, 1800. Museo del Prado

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

4. Carlos IV (1788-1808) (1)

- Do temor á RF á alianza con Francia
- División entre partidarios da RF e defensores da tradición
- O temor á expansión da revolución (páx. 151)
 - Conde de Floridablanca e control do impacto revolucionario (Inquisición)
 - Influencia da RF nas colonias americanas
- Godoy:
 - Secretario de Estado (1792-1789)
 - Xeneralísimo (1801-1808)
- 1793: guerra dos Pirineos ou da Convención
 - 1795: Paz de Basilea
- 1796: Tratado de San Ildefonso. Alianza con Francia (perigo inglés)
- 1801: Guerra das laranxas (Olivenza)

Goya, *Godoy retratado como vencedor en la Guerra de las Naranajas*, 1801. Real Academia de San Fernando

Goya, *Jovellanos*, 1789. Museo del Prado

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

2. Os Borbóns e a Coroa de España no século XVIII

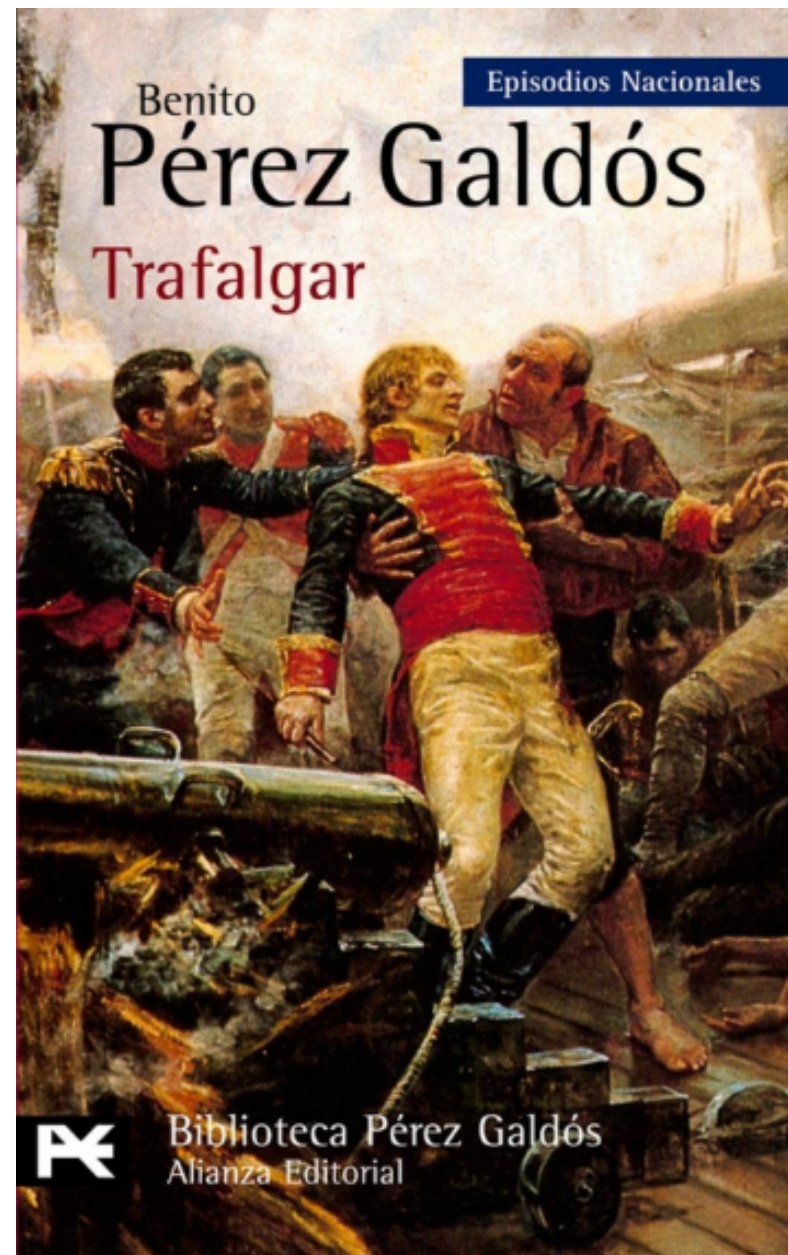
4. Carlos IV (1788-1808) (2)

- Jovellanos: *Informe sobre a lei agraria (1795)* (páx. 153)
- 1789: Desamortización de Godoy
- Oposición a Godoy
- Alianza con Francia
- Oposición a Inglaterra. 1805: Trafalgar
- 1806: bloque continental contra Inglaterra
 - Tratado de Fontaineblau 1807
 - Invasión francesa

Eugenio Álvarez Dumont: *Morte de Churruca en Trafalgar*, 1892.
Museo del Prado

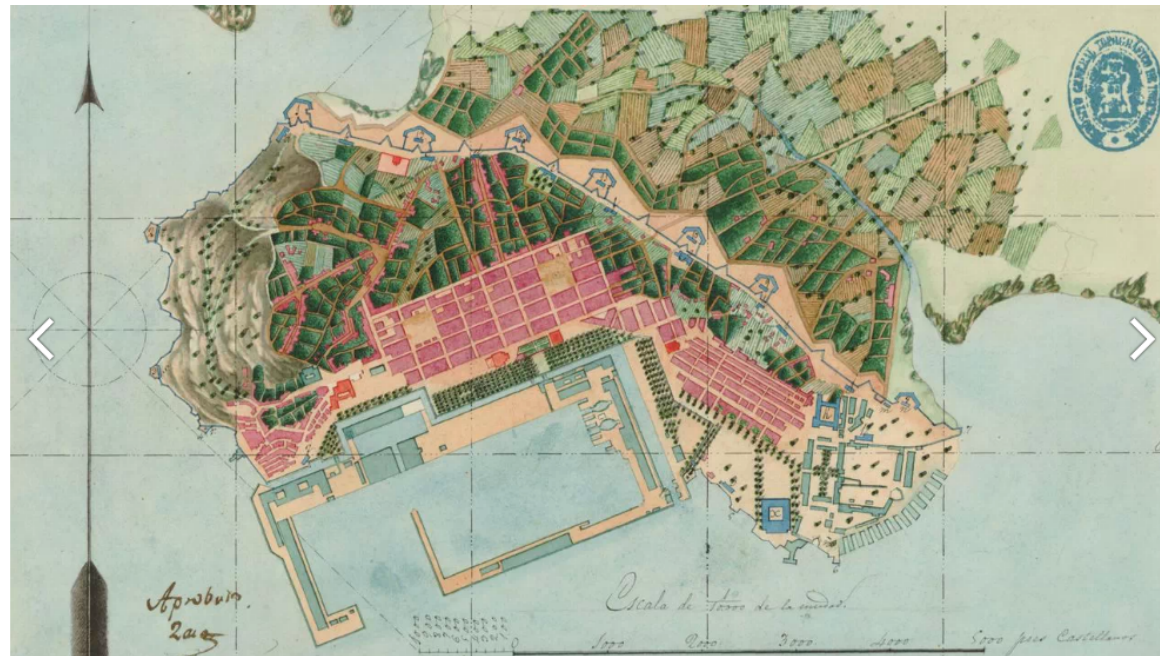
Galdós: *Trafalgar*, 1873.

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

3. A Galicia borbónica

- Posición xeoestratéxica de Galicia:
 - América:
 - Servizo de Correos Marítimo (A Coruña)
 - A Coruña: comercio directo con América
 - Na guerra naval: arsenal de Ferrol e fortificacións costeiras

Ferrol, 1842

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

3. A Galicia borbónica

- Intendencia do Reino de Galicia (A Coruña, 1712-1718)
- Correos marítimos (A Coruña) e comercio con América (A Coruña)
- Galicia e as guerras dos Borbóns: ataques ingleses
- Fidalguía como grupo dominante
 - Alta nobreza absentista
 - Fidalguía urbana
 - Fidalguía rural:
 - Foro (1785: renovación case perpetua)
 - Pazo
- Desenvolvemento do comercio
 - Antonio Reimúndez Ibáñez (Sargadelos)
 - Fomentadores cataláns (pesca, salgadura) (páx. 158)

Real Consulado (A Coruña, Rúa Panaderas)

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

3. A Galicia borbónica. Ilustración (1)

- Semellante ao resto de España
- Eclesiásticos (Feixoo, Sarmiento...) e fidalgos (Cornide, Vicente... do Seixo)
- Defensa de Galicia (texto páx. 160)
- Propostas moderadas:
 - Modernización económica
 - Non cuestionan o sistema
- Crítica dos abusos sociais e dos problemas económicos:
 - Miseria do campesiñado
 - Predominio do morgardo e da man morta
 - Escaso rendemento da propiedade comunal
 - Atraso técnico
 - Esceso de cargas fiscais
 - Dificultade das comunciacións
 - Atraso científico

Tema 4: A monarquía borbónica no Antigo Réxime

3. A Galicia borbónica. Ilustración (2). Propostas económicas

- Mellora das actividades agropecuarias
- Defensa dos intereses pesqueiros galegos
- Potenciación da produción artesanal e industrial
- Ampliación das actividades comerciais
- Fomento da investigación e da ciencia

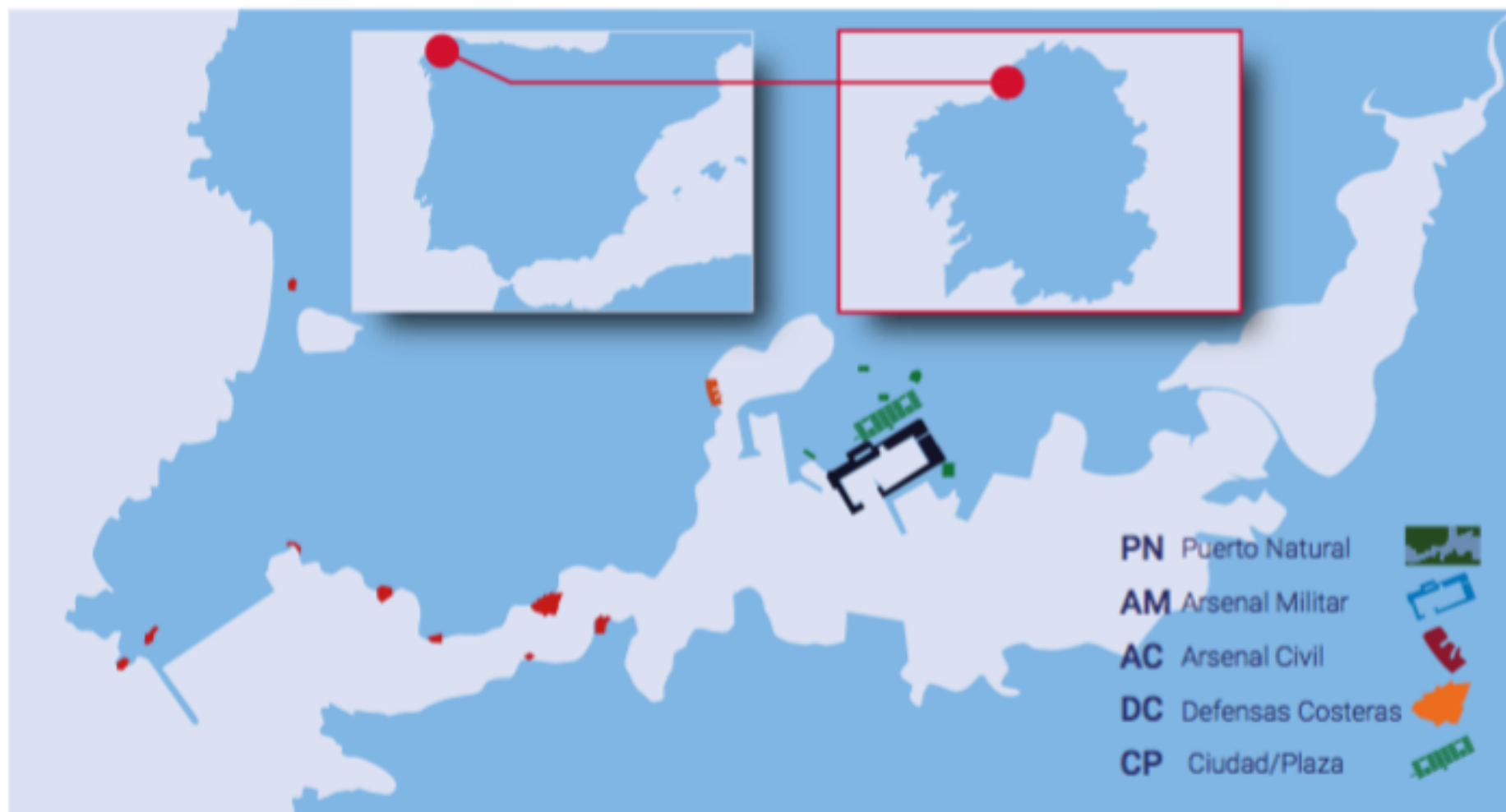
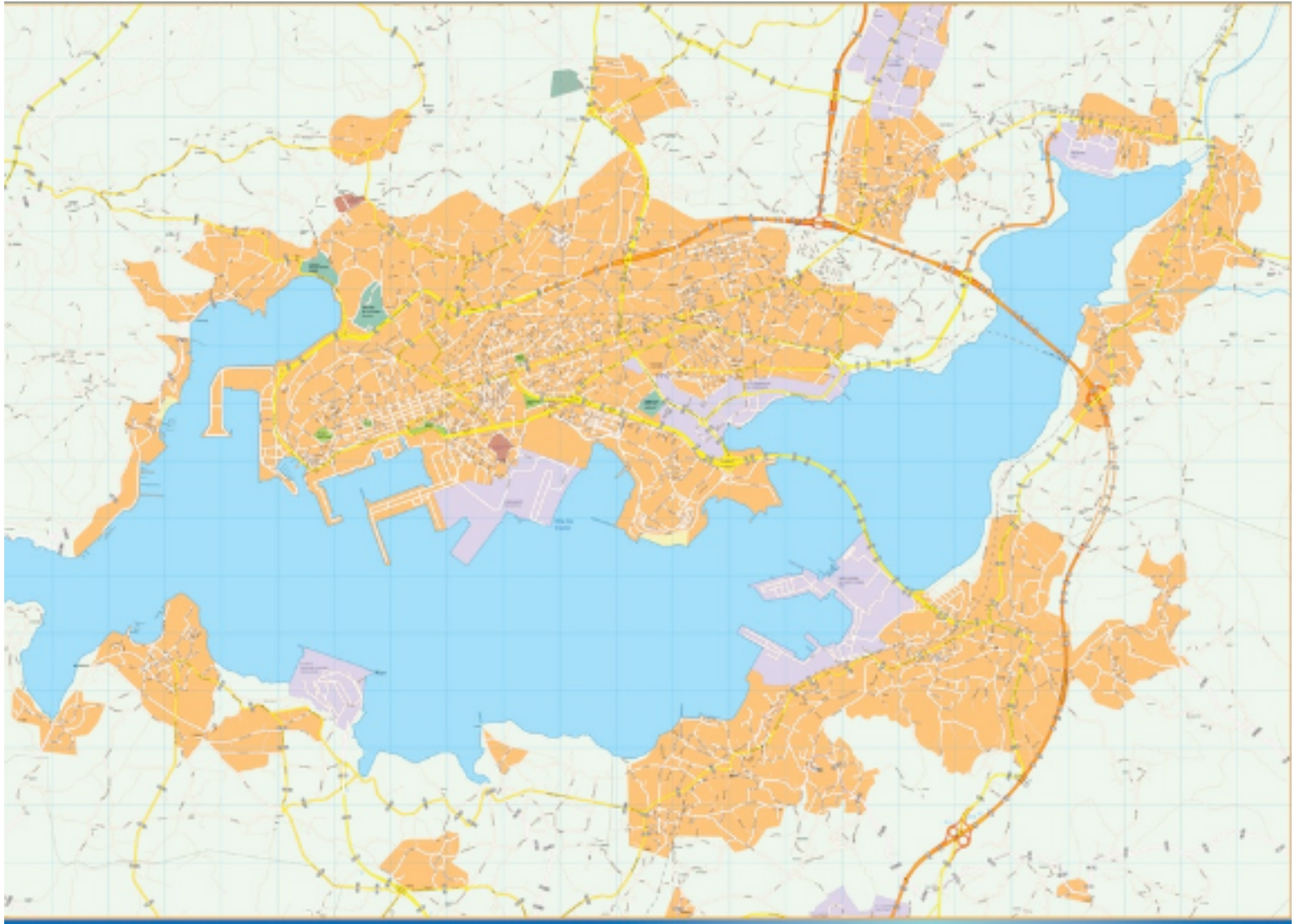

Figura nº4. Mapa de localización del bien propuesto en el Estado, Región, y Comarca.

ANGEL MANSO

Figura 9. Fotografía de la Puerta del Astillero.